

E. O.

"A History of Industrial Chemistry", F. Sherwood Taylor, Melbourne-London-Toronto 1957 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 4/1, 218-219

1959

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

E. J. Dijksterhuis, *Mechanisierung des Weltbildes*, na niemiecki tłumaczył H. Habicht. Springer-Verlag, Berlin — Göttingen — Heidelberg 1956, s. VII + 594 (tytuł oryginału holenderskiego *De Mechanisering van het Wereldbeeld*).

W tłumaczeniu niemieckim ukazała się praca (oryginał wydano w Amsterdamie w r. 1950) wybitnego holenderskiego historyka nauki, profesora uniwersytetów w Lejdzie i Utrechcie. Autor kreśli w niej drogę myśli ludzkiej, która doprowadziła do uformowania przez filozofię XVIII w. mechanistycznego obrazu świata, poczynając od pierwszych przesłanek tego systemu danych przez Talesa z Miletu i szkołę pitagorejską. Chodzi zresztą nie tylko o historię tworzenia się mechanistycznego światopoglądu, ale o ukazanie wszechstronnego wpływu, jaki wywarł on na całość życia ludzkiego, a w szczególności na rozwój nauk ścisłych, o podkreślenie wartości stworzonej przez ten system metody naukowej. W centralnym punkcie uwagi autora leży więc, jaka istnieje między rozwojem nauk ścisłych, a formowaniem się filozofii mechanistycznej.

Książka składa się z czterech części odpowiadających przyjętej powszechnie periodyzacji dziejów. W I części są omówione główne kierunki filozofii greckiej, ze szczególnym uwzględnieniem arystotelizmu oraz pokazany jest obraz rozwoju nauk fizycznych i matematycznych w starożytności. Część II poświęcona jest rozwojowi tych nauk w okresie średniowiecza, a część III — nauce Odrodzenia z jednoczesnym omówieniem wpływu filozofii renesansowej. Wreszcie część IV zatytułowana *Narodziny klasycznej nauki o przyrodzie* zapoznaje czytelnika z dorobkiem nauk ścisłych XVI i XVIII w., który znajduje swe ukoronowanie w obrazie świata sformułowanym w *Principiach* Newtona.

Książka nie jest podręcznikiem naukowym i czytelnik jej nie musi mieć specjalnego przygotowania. Jednak krąg odbiorców nie może być zbyt szeroki, gdyż jak sam autor zaznacza, wymaga ona uważnego wczytania się w tekst i dużej koncentracji.

S. F.

F. Sherwood Taylor, *A History of Industrial Chemistry*. Heinemann, Melbourne — London — Toronto 1957, s. XVI + 467, tabl. 22, rys. 62.

Ostatnia książka niedawno zmarłego historyka chemii, dyrektora londyńskiego Science Museum i autora wielu książek popularnonaukowych, Sherwooda Taylora poświęcona jest historii przemysłu chemicznego, a raczej historii technologii chemicznej. Jak bowiem stwierdza autor w przedmowie, koncentrował on uwagę przede wszystkim na ogólnych zasadach i podstawach naukowych produkcji chemicznej.

Książka składa się z dwóch odmiennie ujętych części.

Pierwsza obejmuje okres przednaukowy, gdy rzemiosła i przemysły chemiczne rozwijały się niemal całkowicie niezależnie od prób tworzenia chemicznych teorii. Z tego względu autor pomija te chemiczne a raczej alchemiczne teorie milczeniem, omawiając kolejno metalurgię, produkcję zapraw, ceramikę, szklarstwo, produkcję barwników malarskich, produkcję kwasów

nieorganicznych, produkcję środków opałowych, farbiarstwo, produkcję mydeł, produkcję farmaceutyczną i wreszcie produkcję cukru oraz alkoholu i jego pochodnych. Część ta obejmuje w zasadzie okres do początków XVIII wleku, jednak w poszczególnych rozdziałach autor wkracza nawet i w wiek XIX, jak np. przy omawianiu początków produkcji cementu.

W części drugiej natomiast, dotyczącej okresu, gdy technologia chemiczna rozwijała się w ścisłym związku z rozwojem nauk chemicznych, autor prowadzi wykład omawiający zarówno technologię jak i teorię chemiczną. Ten sposób ujęcia charakteryzują tytuły rozdziałów: Od rzemiosła do nauki, Rozwój naukowego przemysłu chemicznego 1788—1860, Rozwój teoretycznej chemii organicznej, Technologia organiczna, Biochemia, Chemia nieorganiczna po 1860 r., Odkrycie pierwiastków chemicznych, Teoria chemiczna, Droga do energii jądrowej, Układ cząsteczek, Technologia elektrochemiczna, Warunki reakcji chemicznych, Przemysłowe reakcje gazowe.

Książka ma charakter popularyzatorski, ma ona jednak z pewnością znaczenie i dla chemików. Przyczynia się do tego bogata bibliografia obejmująca nie tylko opracowania historyczne ale i prace źródłowe.

Jak zwykle w pracach zachodnich osiągnięcia krajów słowiańskich traktowane są i w tej książce po macoszemu. Spośród uczonych rosyjskich wymieniony jest poza Mendelejewem jedynie Winogradski. Z nazwisk polskich spotykamy Curie-Skłodowską, Kazimierza Funka oraz Natansona, jako odkrywcę fuksyny (niestety z łoku zdania czytelnik może wnioskować, — jak się wydaje bez złej intencji autora — że jest to osiągnięcie francuskie). O Łukasiewiczu autor nie wspomina, uważając za początek nowoczesnego przemysłu naftowego zapoczątkowanie wydobywania ropy w Pensylwanii w 1859 r.

E. O.

S. P. Timoszenko, *Istorie nauki o soprotiwlenii materialow*. Gosudarstwiennoje izdatielstwo tiechniko-tieoreticzeskoj litieratury. Moskwa 1957, s. 536.

W numerze 1/1956 „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” znalazła się notatka informująca o oryginalnym angielskim wydaniu tej niezwykle wartościowej książki. W końcu ubiegłego roku ukazał się jej rosyjski przekład dokonany przez W. I. Kontowita. Redaktor przekładu A. N. Mitinski uzupełnił tekst autora dodatkowymi informacjami o osiągnięciach w dziedzinie wytrzymałości materiałów i teorii sprężystości, uzyskanych w ZSRR, i w okresie przed rewolucją październikową w Rosji. Uzupełnienia te podano w formie odnośników umieszczonych u dołu strony.

S. F.

W. Bołchowitinow, A. Bujanow, W. Zacharczenko, G. Ostroumow, *Rasskazy iz istorii russkoj nauki i tiechniki*, pod obszczej riedakciej W. Orłowa. Izdatielstwo „Mołodoja Gwardija”, Moskwa 1957, s. 590.

Ten przeznaczony dla młodzieży popularny przegląd dorobku rosyjskiego przyrodoznawstwa i techniki jest właściwie — choć nie jest to nigdzie zaznaczone — nowym, gruntownie przerobionym wydaniem książki z 1950 r. Ras-